

Nowe władze i ich zakres działania,

Według nowego statutu organizacyjnego.

(Ciąg dalszy. Obacz Nr. 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, i 56 Dodat. tyg.).

Pod dalszy rygor administracji politycznej i policyjnej namiestnictwa odnosi się:

5. W sprawach budowy publicznych.

- a) Przyzwalanie na restaurację budynków eraryalnych i funduszo-
wych zniszczonych wypadkami elementarnymi, stawianie nowych
i renowanie dawnych budynków, jeżeli wydatki budowy po-
kryte są w kosztorysie i nie przewyższają kwoty 3000 złr.
- b) Pozwolenie stawiania budynku kościelnego, parafialnego lub
szkolnego, zakładania i rozszerzania cmentarzy, sprawiania sprzę-
tów kościelnych i szkolnych, jeżeli wydatki mają być pokryte
w drodze konkursu, a do tych przedsięwzięć przyczynić się
ma eraryum lub fundusz zostający pod administracją namiest-
nictwa kwotą nieprzewyższającą 3000 złr.

Namiestnictwo sprawdza i potwierdza wszystkie kosztorysy ro-
czne względem przedmiotów przydzielonych jego administracji, nad-
zorowi lub dyrekcji, jak dalece w tym względzie nie istnieją oso-
bne postanowienia; jeżeli zaś podobne sprawy wchodzą w zakres
ministerstwa, wtedy przedkłada namiestnictwo swoje propozycje.

Do namiestnictwa należy jeszcze:

- a) Przyzwalanie i potwierdzanie kontraktów dzierżawy i najmu,
które się zawierają w drodze publicznej licytacji na czas po-
niżej dziesięciu lat aż do czynszu dzierżawy i najmu w kwocie
5000 złr. rocznie.
- b) Przyzwalanie terminów do wypłaty czynszów i innych docho-
dów z zakładów i funduszy aż do jednego roku.

Oprócz tego istnieje w siedzibie każdego namiestnictwa jako
ciało doradcze dla spraw medycynalnych całego kraju koronnego
stała

Komisya medycynalna,

złożona z odpowiedniej stosunkom kraju koronnego liczby lekarzy,
tudzież z jednego chirurga, aptekarza i weterynarza. Przewodni-
ctwo w komisji ma znajdujący się w stolicy namiestnictwa obwodo-
wy radzca medycynalny.

II. Rząd krajowy.

Na czele rządu krajowego stoi prezydent krajowy.

Do prezydenta krajowego należy urzędowy zakres działania namiest-
nika we wszystkich sprawach przydzielonych namiestnikowi
w obrębie kraju koronnego, i równie on jak i rząd krajowy zostaje
pod bezpośrednią zwierzchnością ministerjów i centralnych władz
państwa. Odmiana zachodzi tylko:

III. W rządzie krajowym w Krakowie,

który w przeznaczonych sobie sprawach zawisł od decyzji namiest-
nika galicyjskiego.

Sprawy w których krakowski rząd krajowy albo tamtejszy pre-
zydent krajowy zasięgać ma decyzji galicyjskiego namiestnika albo,
jak dalece idzie o sprawozdanie lub propozycję do ministerjów, po-
dawać je powinien do rzeczonoego namiestnika dla przedłożenia mi-
nisterstwu, są następujące:

- a) Sprawy stanów krajowych.
- b) Pertraktacje dotyczące się galicyjskiego stanowego instytutu kre-
dytowego.
- c) Stosunki kościoła katolickiego do państwa, jak dalece idzie o
kwestye zasadnicze, lub o propozycje względem obsadzenia bi-
skupstw i innych wyższych władz kościelnych.
- d) Pertraktacje odnoszące się do zaprowadzenia odmiany w posta-
nowieniach prawnych, nakoniec,
projektu organizacyi.

IV. Władza obwodowa. (W Węgrzech komitatowa.)

Władza obwodowa (komitatowa) jest w przydzielonym terytory-
um administracyjnym wyższą władzą polityczno-administracyjną, a
w ogóle dla przydzielonych namiestnictwu gałęzi urzędowych, dyry-
gującą, nadzorującą i wykonawczą władzą pośredniczą między na-

miestnictwem a podrzędnymi urzędami i innymi organami, jak dale-
ce osobne rozporządzenia niezawierają innych postanowień.

Władza obwodowa (komitatowa) podrzędna jest ze względu na
tok spraw najprzód namiestnictwu, zaś ze względu na sprawy (sta-
łego opodatkowania podatkowej władzy krajowej, i jest zobowiąza-
na przesyłać tym władzom sprawozdania i uwiadomienia, słuchać ich
poleceń i wykonywać ich rozporządzenia.

Władzy obwodowej (komitatowej) podlegają:

- a) Urzęda okręgowe (w Węgrzech, urzęda stolnicze, *Stuhlrichter-
amt*) ze względu na ich polityczny zakres działania.
- b) Urzęda polityczne miast, które niepodlegają żadnemu urzędowi
okręgowemu a niesą bezpośrednio podległe namiestnikowi i na-
miestnictwu.
- c) Osoby mianowane od rządu dla publicznej służby sanitarnej i
budowniczej w okręgach urzędowych, jak dalece względem urzę-
dników budowniczych nieistnieją osobne rozporządzenia.
- d) W ogóle wszystkie urzędy i organa w obwodzie, które nie są
subordynowane wojskowej, sądowej lub osobnej administracyj-
nej naczelnej władzy.

Władza obwodowa (komitatowa) ma od tych podrzędnych or-
ganów administracyjnych odbierać sprawozdania i uwiadomienia i da-
wać im swoje polecenia, tudzież rozporządzenia wyższej władzy.

Do składu władzy obwodowej (komitatowej) należy przełożony
z charakterem radcy namiestnictwa, komisarz-zastępca, potrze-
bna liczba komisarzy, conceptowi praktykanci, lekarz obwodowy
(komitatowy), sekretarz, registrant tudzież kanceliści i służba urzę-
dowa.

Przełożonym władz obwodowych należy się przy publicznych uro-
czystościach w obwodzie, zaszczyty przysługujące prawnie repre-
zentantowi monarchy.

Dla spraw stałego upodatkowania przydzieleni są do władz ob-
wodowych (komitatowych) inspektorowie podatkowi a dla
sprawowania służby publicznego budownictwa techniczni urzę-
dnicy budownictwa.

Władza obwodowa (komitatowa) rozstrzyga w niektórych wy-
padkach przydzielonego jej zakresu urzędowania jako pierwsza, a
w niektórych innych także jako druga instancja.

Jej zakres działania dzieli się głównie:

- a) Na sprawy politycznej administracyi;
- b) na sprawy sądownictwa; i
- c) na sprawy podatkowe, kasowe i rachunkowe.

Zakres działania władzy obwodowej (komitatowej) w sprawach
politycznej administracyi dzieli się na ogółowy i szczególny.

A. Ogółowy zakres działania ze względu na poli- tyczną administracyę.

Władza obwodowa (komitatowa) powołana jest do naczelnej
dyrekcji administracyjnej w całym obwodzie (komitacie) w miarę
istniejących ustaw i przepisów, a czynność jej jest częścią nadzo-
rującą, częścią wykonawczą i administracyjną.

Ona ma podwładne urzędy i organa w wykonywaniu spraw ad-
ministracyjnych nadzorować, oświecać i prostować, wspierać je
w wykonywaniu ustaw i rozporządzeń a w razie potrzeby zarządzać
bezpośrednią czynnością.

Przełożony obwodu (komitatu) objężdza, ile razy to uzna za
potrzebne, albo wszystkie albo pojedyncze okręgi urzędowe obwo-
du (komitatu), albo poleca tę czynność jednemu z urzędników ob-
wodowych (komitatowych) a o zrobionych spostrzeżeniach obowią-
zany jest zdawać sprawę szefowi kraju.

Władza obwodowa (komitatowa) rozporządza i decyduje jako
pierwsza instancja we wszystkich sprawach w obwodzie (komita-
cie), które jej wyraźnie przydzielone są do wykonywania lub admi-
nistracyi.

Władza obwodowa (komitatowa) może jednak:

- a) w sprawach policyi, kultury krajowej, konskrypcyi, rekrutacyi, podwodów dla wojska i kwaterunku, jak dalece decyzja uiejest wyraźnie zastrzeżona wyższej władzy politycznej, tudzież
- b) w innych sprawach, jeżeli publiczne względy w naglący sposób wymagają rozstrzygnięcia podanych rekursów albo zażaleń, wmiarę tej potrzeby — decydować w drugiej instancyi.

Przeciw podobnym decyzjom władzy obwodowej (komitatowej) otwarty jest rekurs do władzy krajowej.

Władza obwodowa (komitatowa) ma obowiązek czuwać nad spokojem, bezpieczeństwem i publicznym porządkiem w obwodzie.

Przełożony obwodu (komitatu) ma w tym względzie obowiązek zwracać ciągłą uwagę na stosunki (komitatu) obwodu, a o wszelkich ważniejszych spostrzeżeniach i wypadkach donosić szefowi krajowemu. Ścisłe za to jest odpowiedzialnym, ażeby dla uchylenia wszystkiego, cokolwiek zagraża bezpieczeństwu i spokojowi w obwodzie, w należytych czasie poczyniono stosowne kroki, ażeby wszelkiemu zakłóceniu porządku zapobieżono niezwłocznie i wszelkimi będącymi w jego mocy prawnymi środkami, i ażeby w ogóle wy-

dawano i wykonywano wszelkie rozporządzenia potrzebne do utrzymania lub przywrócenia publicznego porządku.

Przełożony obwodu (komitatu) jest obowiązany zwracać swoją uwagę na stosowne wykonywanie służby przy budowach państwa w jego obwodzie administracyjnym, a wszystkie zaniedbania i uchybienia tudzież wypadki przeciwne służbie podawać do wiadomości Namiestnika.

Władza obwodowa (komitatowa) powinna w obwodzie (komitacie) mieć staranie o należyte ogłaszanie i o ścisłe i wszechstronne wykonywanie ustaw, rozporządzeń i przepisów władz, a w razie potrzeby może w tym względzie użyć przysługujących jej prawnie środków przymusowych.

Władza obwodowa (komitatowa) przyzwala niższym urzędom politycznym potrzebną asystencyę wojskową i udaje się w tym względzie, równie jak i wtedy gdy do przeprowadzenia swoich własnych rozporządzeń tej asystencyi potrzebuje, do przynależnych komend wojskowych.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Wydatek z gorzeln i browarów w Galicyi, w Krakowskiem i na Bukowinie w miesiącu wrześniu 1853

w porównaniu z tym samym miesiącem w przeszłym roku.

(Obacz Nr. 2, 7, 10, 20, 25, 36, 40, 50 i 54. Dod. tygod.)

Nr.	Okręgi kameralne	W ó d k a						P i w o									
		Licz. gorz.		Licz. gorz.		Zestawienie w wrześniu 1853		Licz. bro.		Licz. bro.		Zestawienie w wrześniu 1853					
		W wrześniu 1853	W wrześniu 1852	W wrześniu 1853	W wrześniu 1852	więc.	mniej	więcej	mniej	w wrześniu 1853	w wrześniu 1852	więc.	mniej	więcej	mniej		
1	Bochnia	2	650	—	—	2	—	650	—	16	2448 ^{32/40}	15	2611 ^{4/40}	1	—	—	162 ^{12/40}
2	Brody	6	11892	16	26592	—	10	—	14700	19	2095 ²²	21	2739 ^{38/40}	—	2	—	644 ¹⁶
3	Brzeżany	6	4964 ^{20/40}	8	8175 ^{20/40}	—	2	—	3211	12	1262 ^{3/40}	10	1594 ^{18/40}	2	—	—	332 ^{15/40}
4	Czerniowce	45	35459	52	21429 ^{36/40}	—	7	14029 ^{3/40}	—	15	2792 ^{2/40}	16	2530 ^{32/40}	—	1	261 ^{10/40}	—
5	Jasło	—	—	—	—	—	—	1518 ^{20/40}	—	10	421 ^{32/40}	13	754 ^{12/40}	—	3	—	332 ^{20/40}
6	Kołomyja	72	9531	79	11049 ^{20/40}	—	7	—	—	7	748 ^{25/40}	6	633 ^{36/40}	1	—	114 ^{6/40}	—
7	Kraków	—	—	—	—	—	—	—	—	5	405 ^{25/40}	8	482 ^{6/40}	—	3	—	76 ^{21/40}
8	Lwów	—	—	—	—	—	—	—	—	8	2572 ^{12/40}	7	2699 ^{1/40}	1	—	—	126 ^{29/40}
9	Nowy Sącz	5	1207	2	487	3	—	720	—	11	816 ^{2/40}	13	838 ^{16/40}	—	2	—	22 ^{14/40}
10	Przemysł	4	1261	7	4685	—	3	—	3424	14	1782 ^{8/40}	19	2384 ^{39/40}	—	5	—	602 ^{31/40}
11	Rzeszów	1	539	2	414	—	1	125	—	26	2057 ^{9/40}	26	2793 ^{38/40}	—	—	—	736 ^{29/40}
12	Sambor	3	2144 ^{20/40}	6	13949	—	3	—	11804 ^{20/40}	6	1111 ^{2/40}	8	1083 ^{2/40}	—	2	28	—
13	Sanok	—	—	1	234	—	1	—	234	8	444 ^{24/40}	9	626 ^{21/40}	—	1	—	181 ^{37/40}
14	Stanisławów	40	8894 ^{20/40}	41	24801	—	1	—	15906 ^{20/40}	11	2825 ^{17/40}	14	2705 ^{24/40}	—	3	119 ^{33/40}	—
15	Stryj	13	25292 ^{20/40}	13	34131 ^{20/40}	—	—	—	8839	9	1496 ^{19/40}	11	1668 ^{8/40}	—	2	—	171 ^{38/40}
16	Tarnopol	14	33631 ^{20/40}	18	30822 ^{20/40}	—	4	2809	—	18	2236 ^{12/40}	17	2187 ^{34/40}	1	—	48 ^{18/40}	—
17	Tarnów	2	725	4	4445	—	2	—	3720	13	1140	13	1175 ^{6/40}	—	—	—	35 ^{6/40}
18	Wadowice	10	6259	11	7330	—	1	—	1071	16	2984 ^{36/40}	15	3009 ^{3/40}	1	—	—	24 ^{17/40}
19	Zółkiew	—	—	5	5937	—	5	—	5937	14	1462 ^{6/40}	14	2172 ^{10/40}	—	—	—	710 ^{3/40}
Razem		223	142450 ^{20/40}	265	194482 ^{36/40}	—	42	—	52032 ^{16/40}	238	31102 ^{16/40}	255	34,690 ^{38/40}	—	17	—	3588 ^{22/40}
Doliczywszy do tego produkcję w mieście Lwowie:		10	4916 ^{10/40}	10	3716 ^{2/40}	—	—	—	1200 ^{9/40}	—	—	—	—	—	—	—	—
w Krakowie:		8	2023 ^{20/40}	9	1774 ^{10/40}	—	1	—	249 ^{10/40}	—	—	—	—	—	—	—	—
Suma:		18	6939 ^{30/40}	19	5490 ^{12/40}	—	1	—	1449 ^{18/40}	—	—	—	—	—	—	—	—
Ogólna suma:		256	38042 ^{6/40}	314	40181 ^{10/40}	—	18	—	2139 ^{3/40}	—	—	—	—	—	—	—	—

Zestawienie produkcji zacieru w wrześniu z miesiącem sierpniem r. 1853.

O b w ó d :	Wadowice	Bochnia	Tarnów	Sącz	Jasło	Sambor	Sanok	Rzeszów	Przemysł	Zółkiew	Lwów	Stryj	Brody	Brzeżany	Stanisławów	Tarnopol	Kołomyja	Czerniowce	Kraków	Miasto Lwów	Miasto Kraków
W przecięciu zacierania każda gorzelnia wiader	sierp.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3211	370	500	68	3379	89	121	—	—	—
	wrzes.	626	325	362	241	—	715	—	539	317	—	1946	1982	827	223	2402	133	786	—	—	—
W porównaniu z sierp. zacierano w wrześ. 1853	więcej	6259	650	725	241	—	2144	—	539	1261	—	9234	11522	4464	6859	26873	4790	30305	—	—	—
	mniej	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pędziło w wrześniu gorzeln	więcej	10	2	2	5	—	3	—	1	4	—	8	5	5	10	12	19	18	—	—	—
	mniej	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Gorzeln w całym kraju było więcej o 104 niż w sierpniu; jedna gorzeln pędziła w sierpniu 300, w wrześniu zaś po 639 wiader. Ogólna produkcja w całym kraju w wrześniu była większa niż w sierpniu o 106.833 wiader zacieru.

Zestawienie produkcyi piwa w wrześniu z miesiącem sierpniem r. 1853.

O b w ó d :	Wadowice	Bochnia	Tarnow	Sącz	Jasło	Sambor	Sanok	Rzeszów	Przemysł	Zółkiew	Lwów	Stryj	Brody	Brzeżany	Stanisławów	Tarnopol	Kołomyja	Czerniowce	Kraków	Miasto Lwów	Miasto Kraków
	W przecięciu produkował każdy browar w wiader	sierp. 227	178	93	71	43	177	61	108	165	106	290	164	129	120	197	114	141	192	84	484
	wrzes. 186	153	87	74	42	185	55	78	127	104	322	166	110	105	257	124	107	187	81	491	253
W porównaniu z sierp. warzono w wrześniu	więcej	—	—	—	—	227	—	—	—	76	—	133	—	—	459	426	42	—	—	79	—
	mniej	649	583	163	42	48	—	106	630	529	—	39	—	101	58	—	—	179	98	—	538
Było w wrześ. browarów	więcej	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	1	2	1	—	2	2	—	—	—	—
	mniej	—	1	1	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—

W całym kraju było w wrześniu o 3 browary więcej; jeden browar produkował w przecięciu 148, w sierpniu zaś 159 wiader. Ogólna produkcya w całym kraju w wrześniu była mniejsza o 2276 wiader piwa.

Nauka ekonomii politycznej i jej przeciwnicy.

Przez T... z Gr.—

(Obacz N. 50, 51, 54 i 56 Dodatku tygodniowego.)

Jeżeli ciemnota i moralna obojętność zasłaniają dla robotnika przyszłość — mało też on o niej myśli i żyje tylko w teraźniejszości. Zwykle nieogledność ta wtrąca go w przykre położenie, z którego wyjść mu nader trudno. Z postępem czasu traci on wszelką nadzieję; a tem samem jeszcze bardziej oddaje się próżniactwu i ślepo idzie za popędem namiętności, nie zastanawiając się wcale nad skutkami. Słabość ta widoczna jest szczególnie w lekkomyślności, z jaką się klasa pracująca rozmnaża. Dla tego, kto innych przyjemności jest pozbawiony, życie familijne szczególnie powab przedstawia, i jeżeli zbyt często kończy się na tem, że powiększa ubóstwo, to przynajmniej od tego zawsze się zaczyna, iż o niem zapomnieć na chwilę dozwala. Z tego powodu małżeństwa u niższej klasy bardzo wczesnie się zawierają. Dziś w zachodniej Europie, nader silnie przyczynia się do tego szczególne położenie pracującej klasy, będące nowego bytu gospodarczego wypływem. Dawniej, częścią od obcej woli zależność, częścią znowu urzędzenia cechowe, mniej lub więcej utrudniały wstępowania w związki małżeńskie. Teraz owe zewnętrzne ograniczenia już nie istnieją, a zarazem każdy dowolnym sposobem na swe utrzymanie zarabiać może. Ale jak wszędzie tak i tutaj, możliwość człowiek nader łatwo przyjmuje za rzecz prawdopodobną, a tę znowu za już wiadomą — i tym sposobem lekkomyślny robotnik zostaje ojcem familii pierwszej, a jeżeli sobie pewne środki do jej utrzymania zapewni. Ta sama nawet niepewność środków utrzymania się bardzo często podnieca jeszcze lekkomyślność. Wskutek nowej organizacji, jakiej dziś w zachodniej Europie wiele gałęzi przemysłu uległo, nadzwyczajnie zwiększyła się liczba tych, którzy przez całe życie nie są w stanie zapewnić sobie położenia bezpiecznego. Tutaj należą wszyscy wyrobownicy i czeladź fabryczna. Ludzie ci w ogólności nie mają na widoku żadnej oznaczonej przemiany w zewnętrznym położeniu swoim, któraby skłonić ich mogła do odłożenia na czas pewien terminu zawarcia małżeństwa, jak się to dzieje u rzemieślników, artystów, urzędników i t. p. Dla nich zaś wszystko jedno ożenić się zaraz, albo o lat kilka później — i przekładają oni pierwsze, tem bardziej, że przy terażniejszym uproszczeniu robót, wskutek podziału pracy i upowszechnionego użycia maszyn, i żona i dzieci od lat najmłodszych, znakomicie do pokrycia niezbędnych na swe utrzymanie wydatków, przyczyniać się mogą.

Z tych przeto powodów klasa robocza rozmnaża się nader szybko, a przynajmniej prędzej, od innych klas społeczeństwa. Oczywiście, że z taką szybkością i liczba rąk pracy żądających zwiększać się powinna. Tymczasem wzrastanie kapitałów, tak niezbędnych dla zajęcia robotników, zawsze dosyć powolnie się odbywa. Ztąd przewaga ofiarowanej nad żadaną pracą pochodzi — a ta znowu znizienie płacy oznaczającej dobrobyt robotników, sprowadza. — W wielu państwach z postępem przemysłu i żądanie pracy wzrosło niezmiernie, kiedy tymczasem jego cena, to jest zapłata nie podniosła się widocznie, a w niektórych względach zniżyła się nawet. — Zjawisko to mogło być jedynie wynikiem zwiększającej się jeszcze w większym stosunku liczby robotników. Tym sposobem nie można powątpiewać, że przyczyną nieszczęśliwego położenia klasy pracującej, po większej części bywa zbyt szybkie jej rozmnażanie się. — A jeżeli tak jest, to czyżliż potrzeba dodawać, że w niej samej, w jej

rozsądku i niezachwianej woli, środek polepszenia swego bytu zawiera się.

Do tego-to właśnie wywodu stosują się przytoczone wyżej skargi przeciwko nauce, że przeklina nadmiar ludności, zakazuje małżeństwa, radzi nieplodność. Jaktó! wykrzykują filantropi, człowiek biedny odmawiać sobie powinien ostatniej pociechy, jaką w pożyciu familijnem znajduje! Ale czyżliż rodzina zawsze dla biedaka przytułek szczęścia stanowi? Czyż niebywa ono brzemieniem które ciężarem swoim w przepaść mąk i nędzy go wtrąca? Czy słyszeli owi filantropi, jak się niekiedy wyraża utyskiwanie nie mówię już ojców, ale nawet matek, przy każdym nowem powiększeniu się ich familii — i jak mało ukrywają swą radość, kiedy Bóg powoła do siebie zbyt liczny goście na uczenie światowej? Czyżliż wiedzą oni, wiele dzieci sami rodzice przed domy podrzutków własnymi rękami rzucają? Dla zapobieżenia tym smutnym zjawiskom, nauka powiada: „nie idźcie ślepo za zmysłowemi zachęczeniami i pociąganiem serca, niepowiększajcie lekkomyślnie liczby męczenników na ziemi.“ Nigdy ona jednak nie skazywała robotników na życie bezżenne. Radzi im tylko ażeby bez zastanowienia się małżeństw nie zawierali, i w radzie tej nie ma nic nowego: jest to toż samo, co w wyższych klasach zachowuje się ściśle, a czasem nawet do zbytku, ze względów daleko mniej stanowczych; dla czegoż niższa klasa ma być wolną od tego, kiedy w tem właśnie zawiera się środek uniknięcia nędzy? Zresztą jest to lekarstwo, które w miarę, im go więcej używamy, tem mniej staje się potrzebnem: albowiem o ile mniejszą jest szybkość wzrastania liczby robotników, o tyle dla każdego powiększa się możliwość zapewnienia sobie położenia, w którym małżeństwo nie jest już przyczyną ubóstwa. Wielu radziło, a niektóre prawodawstwa przyjęły nawet środki zewnętrzne dla ograniczenia liczby zawieranych małżeństw; nigdy to jednak do zamierzonego nie doprowadzi celu, zwiększając tylko liczbę związków nieprawych. I pod tym względem wszystko pozostawić należy umysłowemu wykształceniu i poprawie moralnej. Dlatego-też powtarzam: cała tajemnica zawiera się w wychowaniu; bądźmy lepszymi, a będzie nam lepiej! Gdyby, jak mówi Cherbouille, w klasie roboczej zmniejszyło się ubóstwo moralne, — to i fizyczne zawarłoby się w naturalnych jego granicach — a to jest wszystko, czego od najdzielniejszych i najenergiczniejszych środków wymagać można. Bez wątpienia nigdy ubóstwo zupełnieby nie ustało, lecz pozostałoby tylko ubóstwo przypadkowe, które nie będzie ani biczem chłostającym ani też nieznośnym ciężarem dla całego narodu; pozostałoby cierpienia jednostkowe, a te nie wstrzymywałyby społeczności w jej pochodzie, i nie zagrażałyby w dalszym swoim rozwoju ogólną socyalnego ustroju gangreną, która w najbardziej oświeconych krajach najliczniejszą klasę zamienia w dziką horde — i przy samych ogniskach cywilizacji gromadzi całe masy nieprzyjajnego jej narodu.

Czyliż w takim położeniu rzeczy można zarzucać nauce, iż dla wykorzenia złego, podaje chwilowo tylko łagodzące środki, i jest-li to podejrzenie ugruntowanem, że Ekonomia polityczna, mając jedynie bogactwo na celu, zapomina zupełnie o człowieku? Mimo to jednak, powiadają, że złe to nie zmniejsza się wcale, ale nawet bezustannie wzrasta. Obwiniać w tym względzie Ekonomię polityczną, byłoby toż samo, co pociągać do odpowiedzialności me-

dycynę zato, że liczba chorób nie zmniejsza się. Azali winna temu nauka, — jeżeli nie są jej posłusznymi? Czyli wówczas nawet możnaby ją obwinać, gdyby podawane przez nią środki zupełnie były bezskuteczne? Tylko wtedy winiłby ją można, gdyby uporeczywie inne dzielniejsze odrzucała. W samej rzeczy socjaliści zarzu-

cają naszej nauce, że nie uznaje przez nichże samych utworzonych lekarstw dla uwolnienia ludzkości od wszystkich trapiących ją niedoli. Zobaczmy teraz jakie oni z swej strony podają środki.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Dobczyce. R. 1340. 1494. 1530 i 1578.

Potwierdzenie ponowionych poprzednio przywilejów na wolność od ceł i inne prawa.

Stephanus | Dei gratia Rex Poloniae, magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Kiiouiae, Volhiniae, Podlachiae, Liouoniae(ue) etc. necnon Transyluaniae Princeps. Significamus praesentibus nostris literis ad quos pertinet uniuersis et singulis. Exhibitas esse coram nobis per certos Consiliarios nostros nomine Oppidanorum **Dopschicensium**, literas pargameneas infrascriptas, sub titulo et sigillo minori appenso Ser(enissi)mi olim antecessoris nostri Sigismundi primi emanatas, sanas, saluas, integras, nullae(ue) sinistrae suspicioni obnoxias, confirmationem binaru(m) literarum a Ser(enissimis) olim Poloniae Regibus antecessoribus nostris Casimiro et Joanne Alberto Oppidanis **Dopschicensibus** praefatis concessaru(m), quarum aliae libertatione(m) a Theloneis, aliae uero confirmationem generalem omniu(m) iurium [ac libertatum comprehendebat] in se continentes. Quas ut etiam consensu et auctoritate nostra Regia approbare, ratificare et confirmare dignemur, fuit nobis per eosdem Consiliarios nostros nomine ipsorum Oppidanoru(m) nostroru(m) diligenter supplicatum. Earum autem literarum tenor de uerbo ad uerbum sequitur estq(ue) talis.

In Nomine Domini Amen. Quoniam omnia facta humana facile obruit memoria, nisi literarum suffragio fuerint posteroru(m) memoriae inserta. Proinde nos **Sigismundus** Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lituaniae, Necnon terrarum Cracouiae, Sandomiriae, Siradiae, Lancitiae, Cuiuiae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Elbingen(sis), Pomeraniae(ue) etc. dominus et haeres. Significamus tenore praesentium quibus expedit uniuersis. Quia nomine Oppidanoru(m) nostroru(m) de **Dopschicze** exhibite | sunt coram nobis originaliter binae literae infrascriptae per Ser(enissimos) dominos olim antecessores nostros Poloniae Reges eisdem Oppidanis concessae, Alterae uidelicet de data uetustiori libertatione a Theloneis nostris, alterae uidelicet quae erant de data recentiori confirmatione(m) omniu(m) iurium ac libertatum ipsis concessaru(m) in se contine(n)tes, sigillis praefatorum dominoru(m) Regum in cordulis sericeis appensis co(m)munitae. supplicatu(m)q(ue) deinde fuit nobis ut eas ipsas literas, propter illoru(m) uetustatem in nouari facere, auctoritateq(ue) nostra Regia approbare ratificare et confirmare dignemur. Quarum(m) quidem literaru(m) tenores sunt tales.

In nomine domini Amen. | Cum omnes Regiae subiectos ditioni, libertas Regia debeat comitari, specialiter tamen illos, qui ciuili iure subici dinoscuntur. Proinde nos **Kazimirus** Dei gratia Rex Poloniae recognoscimus uniuersis. Quod melioracionem Ciuitatis nostrae **Dopschicze** perhenniter instaurare gestientes, exnu(n)ce omnes ciues co(m)munitate uel diuisim huc et inde omni tempore per Regnum nostrum uel fora transientes, absoluimus ab omni Theloneo et a solutione iuris cu(ius)q(ue) dispendio, et praecudicio cuiuslibet non obstante. Sicq(ue) gaudentes praesentibus nostra litera Ciues q(uo)d ab omni solutione Thelonei et iure quolibet, ut praemisimus sint liberi et exempti. Quod quid ut per improbos Thelonei receptores non ualeant impugnari, Ciuibus de **Dopschicze** praesentes dari iussimus nostro sigillo co(m)munitas, praesentibus hys Nobilibus nostris Sbigneo Praeposito ac Cancellario nostro. Jaroslao Archidiacone. Joanne dicto skora Succamerario, Staskone Subagazo Cracouien(sis) Hermano Archidiacono | Lancicien(sis) et Procuratori Cracouien(sis) ac Sandomirien(sis) terrarum. Datum per manus Sbignei Praep(osi)ti sancti Michaelis et Subcaucellarii curiae. Act(um) **Cracouiae** in uigilia beatae Mariae uirginis Magdalene. Anno domini **Millesimo Trecentesimo Quadragesimo**.

Stefan z Bożej łaski Król Polski, Wielki Książę Litwy, Rusi, Prus, Mazowsza, Żmójdzi, Kijowa, Wołynia, Podlasia, Łotwy i t. d. a Książę siedmiogrodski. Podajemy niniejszym listem Naszym wszem w ogóle a każdemu w szczególności, do kogo to należy: **Jż** pewni z Rad Naszych przedłożyli Nam imieniem Mieszczan **dobczyckich** niżej przytoczony list na pergaminie pod imieniem i mniejszą pieczęcią Najjaśniejszego ongi poprzednika Naszego **Zygmunta Pierwszego** wydany, nieuszkodzony, nieskażony i żadnemu szkodliwemu podeźrzeniu nie podległy, a potwierdzenie dwóch od Najjaśniejszych niegdy Królów Polski Poprzedników Naszych **Kazimirza i Jana Olbrachta** wspomnianym Mieszczanom **dobczyckim** nadanych listów, których jeden wolność od ceł, drugi zaś ogółowe potwierdzenie wszystkich praw i swobód obejmował; w sobie zawierający, który abyśmy też uchwałą i powagą Naszą królewską uznać, umocnić i potwierdzić raczyli, ciż Radni Nasi imieniem Mieszczan usilnie Nas upraszali. Listu zaś tego osnowa dosłowna taka jak następuje:

„**W imię Pańskie amen.** Wszystkie dzieje ludzkie łatwo zapomnienie pokrywa. jeżeli je pismo w potomnej nie utrwali pamięci. Przeto **My Zygmunt** z Bożej łaski Król Polski, Wielki książę Litwy tudzież ziem krakowskiej, sandomirskiej, sieradzkiej, łęczyckiej, kujawskiej, ruskiej, pruskiej, mazowieckiej, drązieńskiej, pomorskiej i t. d. **Pan dziesięciny.** Oznajmujemy osnową niniejszego wszem komu się przyda: **Jako** imieniem Mieszczan Naszych **dobczyckich** złożono przed Nam w pierwotach dwa niżej przytoczone, przez Najjaśniejszych Panów i Królów Polski a Poprzedników Naszych tymże Mieszczanom dane i wiążące na jedwabnych sznurkach pieczęciami wspomnianych **Jch Mości Królów** stwierdzone przywileje, z których jeden daty dawniejszej od ceł Naszych uwolnienie, drugi późniejszy wszystkich nadanych im praw i wolności potwierdzenie zawierał. Upraszano Nas potem, abyśmy listy te z powodu starości ich ponowić kazawszy, powagą Naszą królewską uznać, umocnić i potwierdzić raczyli, którychto listów osnowy takie:

„**W imię Pańskie amen.** Gdy łaskawość królewska wszystkich władzy królewskiej poddanych a swłaszcza tych, którzy prawu miejskiemu wiadomie ulegają, ogarniać powinna; przeto **My Kazimierz** z Bożej łaski Król Polski do wiadomości wszystkich podawamy: iż był Miasta Naszego **Dobczyce** stanowczo polepszyć pragnąc, wszystkich w ogóle i w szczególności Mieszczan królestwo Nasze lub targowiska kiedykolwiek tam i z powrotem przebywających, odtąd od wszelkiego cła i opłaty, w czym żadnego prawa uszczerbek i nieczyja strata przeszkoda być nie może, uwalniamy, i że posiadający niniejszy list Mieszczanie od wszelkiej opłaty cła i od każdego prawa, jak to przerszekliśmy, wolnymi i wyjętymi być mają. Aby zaś Mieszczanie **dobczyccy** w tym względzie od niestłuszných poborców celnych napastowani być nie mogli, niniejsze pieczęcią Naszą stwierdzić i onym wydać rozkazaliśmy, w przytomności Szlacheckich: **Zbigniewa Proboszcza i Kancelerza Naszego, Jarostawa Archidziakona, Jana nazwiskiem Skora Podkomorzego, Staszka Podkoniuszego krakowskiego, Hermana Archidziakona łęczyckiego a krakowskiej i sandomirskiej ziemi Wielkorszadcy.** Dano przez ręce **Zbigniewa Proboszcza** od świętego **Michała a Podkanclerzego nadwornego.** Działo się w **Krakowie** w przedświątek świętej **Maryi Magdaleny Panny** lata **Pańskiego Tysiąc Trzysta Czerdziesiątego.**

(Dalszy ciąg nastąpi.)